



Latviešu valodas
aģentūra

No burta līdz tekstam pirmsskolā: teorētiskie aspekti

IZM seminārs izglītības iestāžu,
kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas, vadītājiem,
vadītāju vietniekiem, pedagogiem, valstspilsētu un
novadu izglītības pārvalžu speciālistiem pirmsskolas
izglītības jautājumos

05.06.2025.

Dr. paed. Sandra Zariņa
Daugavpils Universitāte, docente



Latviešu valodas
aģentūra

Lasīšana pirmsskolā – daudz vairāk nekā burtu apguve un skaņu salasīšana. Bērni mācās, piemēram,

05.06.2025.

- turēt grāmatu un pāršķirt tās lapas;
- saudzīgi izturēties pret grāmatu;
- saprast, ka lasot var noskaidrot svarīgu informāciju;
- saprast, ka lasīt ir interesanti un lasīšana rada prieku;
- saprast, ka lasīšana palīdz nodot un saņemt informāciju;
- saprast, ka lasa no kreisās uz labo pusi;
- pazīt (nosaukt) burtus; uzzina, ka ir lielle un mazie burti, rakstītie un iespiestie burti;
- saprast, ka no burtiem veidojas vārdi;
- saprast, ka no vārdiem veidojas teikumi;
- darboties ar skaņām: saklausīt, ar kādu skaņu sākas vārds; noteikt, vai vārdā ir nosauktā skaņa; noteikt skaņas vietu vārdā (sākumā, vidū vai beigās); sadalīt vārdu skaņās; atšķirt skaņas;
- savienot skaņas zilbēs, vārdos;
- saprast izlasīto (vārdu, teikumu);
- izmantot lasīšanu mācību un personisko mērķu sasniegšanai;

- pierakstīt informāciju, lai to varētu izlasīt citi; izlasīt citu pierakstītu informāciju;
- saprast, ka teksti ir dažādi: pasakas, dzejoļi, sludinājumi, ielūgumi, apsveikumi, vēstules, saraksti, afišas utt.;
- sarunāties par dzirdēto tekstu: atbildēt uz dažādiem jautājumiem (par teksta tematu (Par ko ir teksts?), galveno domu (Kas svarīgs tekstā pateikts?), varoņiem (Kādi tēli darbojas? Kā tie izskatās? Kādas ir to rakstura īpašības?), darbības vietu (Kur notiek darbība?), laiku (Kad notiek darbība?)); izteikt savu viedokli un uzdot jautājumus par varoņu rīcību, notikumiem;
- atstāstīt dzirdēto tekstu, izmantot intonācijas, lai parādītu varoņu emocijas, savu attieksmi pret lasīto;
- sameklēt nepieciešamo informāciju grāmatās (piemēram, enciklopēdijās), žurnālos, apkārtējā vidē;

- paredzēt (prognozēt) tekstā dzirdēto notikumu turpinājumu;
- saprast, ka tekstā var būt nepazīstami vārdi, un mācīties noskaidrot to nozīmi.

https://du.lv/wp-content/uploads/2025/01/Vecaku_gramata_metodiskie_ieteikumi.pdf 2



Latviešu valodas
aģentūra

Lasīšana mērķis – tekstpratības prasmju attīstība

05.06.2025.

Tekstpratība ietver trīs savstarpēji
saistītus procesus:

**tekstuālais
iedevums** – tekstu
vērošana, lasīšana
un klausīšanās

tekstuālā apstrāde
– tekstu izpratne,
analīze,
novērtēšana,
interpretēšana

**tekstuālais
atdevums** – iegūtās
informācijas
iesaistīšana jaunu
tekstu izveidē un to
lietošana



Latviešu valodas
aģentūra

Ar ko atšķiras klasiskā grāmatu lasīšana no interaktīvās lasīšanas?



Lasīšana «parastā» jeb klasiskā pieeja lasīšanai – skolotājs lasa tekstu un laiku pa laikam komentē vai paskaidro kādu vārdu, bērni pasīvi klausās.



Kopīgā lasīšana jeb interaktīvā pieeja lasīšanai – skolotājs un bērni sarunājas par grāmatu, skolotājs uzdod jautājumus, iedrošina un rosina bērnus izteikties un līdzdarboties.



Latviešu valodas
aģentūra

Kopīgā lasīšana

- Bērni aktīvi iesaistās tekstu lasīšanā, skolotājs viņus vada un atbalsta.
- Bērni novēro ekspertu – skolotāju, kurš raiti un izteiksmīgi lasa tekstu, tā viņiem ir aizraujoša lasīšanas pieredze.
- Veicina bērniem teksta izpratni un veido interesi par lasīšanu.

Teksta izpratne ir iekšējs process, bet, aktivizējot ārējo atbalstu lasīšanas laikā un veidojot atbilstošu mācību vidi, bērni labāk var izprast lasīto.



Latviešu valodas
aģentūra

Kādi ir kopīgās lasīšanas būtiskie aspekti?

Mērķtiecīga tekstu izvēle

Lasīšanai nepieciešamo zināšanu un
pamatprasmu apguves nodrošināšana

Atbilstošu lasīšanas stratēģiju izmantošana



Latviešu valodas
aģentūra

Kas jāņem vērā, izvēloties tekstus?

Sižets: vai tas atbilst vecumposmam, bērna interesēm, vajadzībām, pieredzei?

Valoda: vai teksts ir piemērots bērna valodas prasmes līmenim, vai tekstā ir ikdienā lietojamie vārdi, frāzes, vai tas nodrošina iespējas vārdu krājuma paplašināšanai?

Resurss lasīšanas pamatprasmju apguvei: vai tekstu var izmantot skaņu saklausīšanas, burtu atpazīšanas, vārdu un / vai teikumu lasīšanas vingrinājumu / didaktisko spēļu veidošanai?

Metodiskā kapacitāte: vai ar tekstu var darboties daudzveidīgi: vai to var izmantot caurviju prasmju attīstībai, izpratnes par vērtībām veidošanai?



Latviešu valodas
aģentūra

Kādi paņēmieni darbā ar grāmatu palīdz apgūt lasīšanai nepieciešamās pamatzināšanas?

05.06.2025.

Zināšanas / izpratne par grāmatu	Zināšanas / izpratne par tekstu
- Kur ir grāmatas priekšējais vāks, aizmugurējais vāks? - Kur ir grāmatas nosaukums? - Kur var redzēt grāmatas autoru (ilustratoru)?	Parādi, kur grāmatā ir stāsts / dzejolis / ilustrācija? Parādi / izlasi teikumu, vārdu, burtu!
Orientēšanās tekstā	Izpratne par rakstzīmēm
- Kur sākam / beidzam lasīt grāmatu? - No kuras puses uz kuru pusi lasām? - Parādi lapas augšējo / apakšējo daļu! - Parādi, kā pāršķiram lappusi! - Parādi pirmo / pēdējo vārdu lapā!	Parādi lielo / mazo burtu! Kas tas ir un ko nozīmē: punkts, komats, jautājuma zīme, izsaukuma zīme, pēdiņas?

Kopīgās lasīšanas stratēģijas: dažāda «dziļuma» līmeņa jautājumu uzdošana

Slēgtie atmiņas jautājumi	Teikuma pabeigšana / atbildēšana, atsaucot atmiņā dzirdēto informāciju.
Slēgtie izpratnes jautājumi	Jautājumi, atbildot uz kuriem, demonstrējama teksta satura izpratne.
Atvērtie jautājumi	Jautājumi, kas prasa izskaidrot notikumu gaitu, tēlu rīcību, pamatojoties ne tikai uz teksta saturu, bet izmantojot arī savu pieredzi.
Novērtēšanas jautājumi	Jautājumi, kas rosina novērtēt, pielietot dzirdēto informāciju jaunās situācijās, veidot personiskā pieredzē balstītus secinājumus.



Latviešu valodas
aģentūra

Kā pakāpeniski padziļināt teksta satura izpratni?

1. posms

(vārdu krājuma
nostiprināšana)

- Uzdodiet vienkāršus (slēgtos) jautājumus par teksta saturu!
- Uzklusiet atbildes un uzdodiet papildjautājumus!
- Rosiniet atkārtot jaunos vārdus!
- Palīdziet pēc nepieciešamības!
- Runājiet par to, kas interesē bērnus!
- Uzslavējiet un iedrošiniet!

2. posms

(vārdu krājuma
«darbināšana»)

- Uzdodiet atvērtus jautājumus!
- Uzklusiet atbildes, papildiniet atbildes ar 1 vai 2 vārdiem!
- Rosiniet bērnus atkārtot dzirdēto!
- Palīdziet, ja nepieciešams!
- Ļaujiet bērniem izvēlēties tēmas, par kurām runāt!
- Uzslavējiet un iedrošiniet!

3. posms

(sasaistīšana ar pieredzi)

- Uzdodiet jautājumus par tēliem un notikumiem!
- Sāciet uzdot ar bērna pieredzi saistītus jautājumus!
- Palīdziet, ja nepieciešams!
- Uzslavējiet un iedrošiniet!



Latviešu valodas
aģentūra

Kādas stratēģijas izmantot teksta izpratnes veicināšanai?

- **Prognozēšana** – bērni izmanto informāciju no teksta un personīgo pieredzi, lai "paredzētu", kas notiks tālāk.
- **Jautājumu veidošana** – bērni mācās uzdot jautājumus, tādējādi padziļinot savu izpratni par tekstu.
- **Teksta atstāstīšana** – pirmsskolā bērni cenšas iemācīties tekstu no galvas, saviem vārdiem atstāstīt ir grūti, jo nav atbilstošā vārdu krājuma.
- **Ilustrāciju veidošana** – bērni izvēlas sižetu vai tēlu, par kuru veidos ilustrāciju, pamato izvēli.
- **Iestudējuma veidošana** – bērni gatavo nepieciešamos rekvizītus, sadala lomas un veido iestudējumu.
- **Grāmatu veidošana** – bērni pēc izlasītā teksta veido savu tekstus un raksta tos grāmatās.
- **Intervijas veidošana** – bērni iejūtas tēlu lomās un atbild no viņu skatpunkta.
- u.c.

Jāatceras, ka bērni var atrasties dažādos teksta uztveres un izpratnes posmos.



Latviešu valodas
aģentūra

Kopīgās lasīšanas stratēģijas: motivēšana, atbalsta un atgriezeniskās saites sniegšana

05.06.2025.

Skolotājs ir jautātājs un
uzmanīgs klausītājs.

Bērni tiek iedrošināti uzņemties
stāstītāja lomu.

Rosini!

Lūdz bērnam pateikt kaut ko par grāmatu vai
nosaukt objektu attēlā.

Piemēram, *Pastāsti, kas notika? Kas tas ir?*

Novērtē!

Pēc bērna atbildes apstiprini, ka ir pateikts pareizi,
vai arī nosauc pareizo atbildi.

Piemēram, *Jā tu pateici pareizi. VAI Tava atbilde
ir interesanta! Īstenībā ...*

Paplašini!

Papildini bērna atbildi, pārfrāzējot un pievienojot
informāciju.

Atkārto!

Atkārto jautājumu, lai pārlicinātos, ka bērns
atceras jauno informāciju.

Kā organizēt kopīgo lasīšanu: pirmklasīšanas, pēclasīšanas un uzdevumi lasīšanas laikā

- Skolotājs iepazīstina ar tekstu (pirmslasīšanas uzdevumi).
- Skolotājs lasa tekstu, pēc iespējas nodrošinot iespēju bērniem sekot līdzī lasītajam (teksta lasīšana).
- Pēc izlasīšanas kopīgi pārrunā, ko saprata, uzzināja, kas bija interesanti (teksta pirmreizēja uztvere).
- Atkārtoti lasa, darbojas ar tekstu vairākas dienas pēc kārtas, pakāpeniski padziļinot teksta izpratni (teksta analīze, sintēze).
- Bērni kļūst spēj vairāk izteikties par tekstu, veido savu tekstu, skolotājs ieņem klausītāja un vērotāja lomu (teksta izvērtēšana, sasaistīšana ar esošo pieredzi, izmantošana).



Latviešu valodas
aģentūra

Izmantotā literatūra

Altamimi, M. O., & Ogdol, R. (2023). The effects of shared reading approach on improving students' comprehension. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 9(2), 308-328. <https://doi.org/10.46328/ijres.3047>

Flynn, K. S. (2011). *Developing Children's Oral Language Skills Through Dialogic Reading Guidelines for Implementation*. Pieejams:

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/004005991104400201>

Watkins, K., Zimmer, K., Lisic, E., & Alvarez McHatton, P. (2023). *Dialogic Reading Toolkit: Building Early Literacy One Storybook at a Time*. Peachtree City, GA: Branch Alliance for Educator Diversity.